229837 ـ آیا برای صاحب کار جایز است که بدون آگاهی کارکنانش دوربین‌های نظارتی در محل کارشان نصب کند؟

سوال

آیا برای من به عنوان صاحب کار جایز است که دوربین‌های نظارتی را در محل کارم قرار دهم؟ این کار به دو دلیل است: ۱ـ نظارت بر رَوَند کارها و اینکه آیا کارکنان به خوبی وظایف خود را انجام می‌دهند. ۲ـ پی بردن به حالات سرقت در صورت رخ دادن آن و محافظت از محل کار از نظر امنیتی. آیا قرار دادن این دوربین‌ها بدون آگاهی کارکنان جایز است؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

برای صاحب کار جایز است که برای نظارت بر کارکنانی که تحت ادارهٔ او کار می‌کنند دوربین‌های نظارتی بگذارد، اما به شرط آنکه این با آگاهی آنان از وجود این دوربین‌ها باشد؛ تا ناخواسته و به سبب آنکه آن کارمند گمان می‌کند از دید دیگران پنهان است، بر عورت یا رفتاری که آن فرد دوست ندارد کسی از آن آگاه شود، مطلع شود.

زیرا گذاشتن دوربین بدون آگاهی آنان عین تجسس است که به نص قرآن از آن نهی شده است:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلا تَجَسَّسُوا [سورهٔ حجرات: ۱۲]

(ای کسانی که ایمان آورده‌اید از بسیاری از گمان‌ها بپرهیزید که پاره‌ای از گمان‌ها گناه است).

و به نص حدیث رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ که می‌فرماید: «از گمان برحذر باشید زیرا گمان، دروغ‌ترین سخن است و سر در کار دیگران نکنید، و تجسس نکنید، و با یکدیگر حسادت نورزید و با یکدیگر دشمنی نکنید و بندگان الله و برادران یکدیگر باشید». به روایت بخاری (۵۱۴۴) و مسلم (۲۵۶۳).

تجسس: جستجو از عیوب مردم و عورت‌های آنان (چیزهایی که نمی‌خواهند دیگران از آن مطلع شوند).

مصلحتی که از گذاشتن دوربین‌ها برای نظارت بر کارکنان و حمایت محیط کار از دست دزدان انتظار می‌رود، با قرار دادن دوربین و اعلام وجود آنها به کارکنان هم حاصل می‌شود، اما بیشتر از این به معنای تجسس و جستن عورتهاست.

شیخ محمد بن صالح العثیمین ـ رحمه الله ـ می‌گوید:

«تجسس یعنی جستجوی معایب دیگری، یعنی آنکه انسان نگاه کند و گوش خود را تیز کند و فالگوش بایستد تا شاید چیز بدی از برادرش بشنود یا چیز بدی از او ببیند، اما شایسته آن است که انسان از معایب مردم رویگردانی کند و تلاش نکند که از آن اطلاع یابد... شایستهٔ انسان نیست که تجسس کند بلکه باید همان چیزی که از ظاهر مردم برمی‌آید را بگیرد، تا وقتی که قرینه‌ای دال بر خلاف آن ظاهر نباشد». (تفسیر سورة الحجرات: ۵۰ـ۵۱).

و اگر دربارهٔ کسی که به سخن قومی گوش می‌دهد در حالی که آنان راضی نیستند چنین وعید و تهدید شدیدی آمده که در گوش او سرب داغ خواهند ریخت، چنانکه در صحیح بخاری (۷۰۴۲) آمده، کار کسی که کارمند خود را در طول مدت وجودش در محل کار زیر نظر دارد و از او فیلم می‌گیرد و حرکات و سکناتش را زیر نظر می‌گیرد و سپس فیلم او را نزد خود نگه می‌دارد چگونه است؟ حال آنکه کارمند ممکن است خود را در خلوت و به دور از چشم مردم ببیند و کاری را انجام دهد که در ذات خودش حرام نیست و اگر در بین خانواده‌اش باشد خلاف ادب و مروت هم نیست اما برای محیط کاری در برابر مردم زیبا نیست و سپس صاحب کارش از همین فیلم سوء استفاده کند و او را تهدید به انتشار آن کند و یا او را بی‌آبرو کند و از او باج‌خواهی کند و دیگر کارهای ناشایستی که بدتر از صرف شنیدن سخن گذرایی بین دو نفر باشد که دوست ندارند کسی دیگر سخن آنان را بشنود.

و اگر خود صاحب کار چنین چیزی را برای خودش یا فرزندانش نمی‌پسندد همینطور نباید برای دیگر مردم بپسندد. رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ می‌فرماید: «کسی که دوست دارد از آتش دور گردانده شود و به بهشت وارد شود، در حالی بمیرد که به الله و آخرت ایمان دارد و همان چیزی را برای مردم بیاورد [و با مردم چنان باشد] که دوست دارد مردم با او باشند» به روایت مسلم (۱۸۴۴).

و کسی که تجسس مردم و پی‌گیری پوشیده‌های آنان را برای خود توجیه کند و برایش بهانه بتراشد در خطر آن است که دچار جزایی از جنس کاری که کرده شود، یعنی آنکه الله پی‌گیر پوشیده‌های او شود و او را رسوا کند، چنانکه در حدیث از ابن عمر ـ رضی الله عنهما ـ آمده که گفت: رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ بر منبر بالا رفتند و با صدایی بلند ندا زدند و فرمودند: «ای گروه کسانی که با زبان اسلام آورده‌اند و ایمان به دلشان نرسیده است! به مسلمانان آزار نرسانید و آنان را [با یادآوری اشتباهاتشان] طعنه نزنید و پی‌گیر پوشیده‌های آنان نباشید، زیرا آنکه در پی پوشیده‌های برادر مسلمانش باشد الله نیز پوشیدهٔ او را پی می‌گیرد و آنکه الله عورتش را پی بگیرد رسوا می‌شود حتی اگر در دل خانه‌اش باشد». به روایت ترمذی (۲۰۳۲) و آلبانی آن را صحیح دانسته است.

والله اعلم.